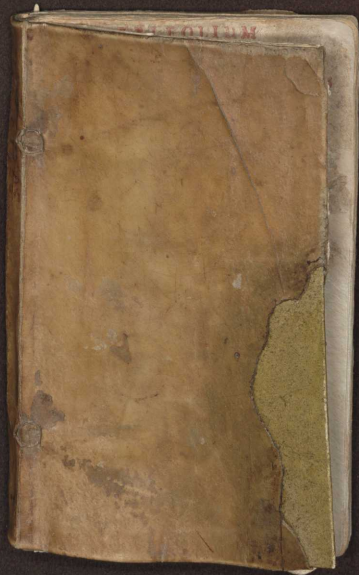

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library
(Copenhagen)

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

B. 229

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130018342155

no. 2496

TRIFOLIUM

Theologicum,

3di huilcket Rorte,

ingen oc Summariste viis er besattes
oc comprehenderet

den

Papist = Jesuiteste/

Luther = Evangeliste/

oc

Zwinglio = Calviniste/

Troc oc Lardom/

7 Rordeligen oc eenfoldeligen / ingen
egen foract/ aff deres egne Schrifftes oc Doc
menter Colligeret oc sammenstreffuit

aff

NICOLAO HELDUADERO,

CHRISTI SERVO,

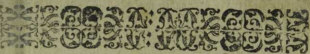

*Dogmata Pontificis studiose sana capesso ;
Comprobo Calvini congrua scripta DEO ;
Et sum Lutheri verum scribentis amicus ,
Sed placet ex illis nullus iniqua docens .
Vor abi, tetrag, scabros rubigine dentes
Conde , putris taceat lingua ; faceſſe procul ,*

N H,

Chriſt

Ehrlig / Wiis

oc Welforstandig Mand,
Jens Andersøn / Ridesougitt til
Wognpe vdi Halland.

Sampt hans Kiære Broder /

Ehrlig / Wiis oc Welforstandig
Anders Andersøn / Skriffuer oc Ri-
desougitt til Halmsted / Mine synderlige gode
Venner / Vnsker ieg Naade oc fred / ved
Christum vor HErre / Amen.

Ehrlige / Wiise / Welforstat-
dige gode Venner / Josephus , i
Jødiske Historicus oc Chrono-
gist , skriffuer / at vdi Christi ti-
d fues været trenne partier oc Secter / blant d-
i Jødiske solek / nemlich : Phariseer / Saduceer e-
t. Disse haffue først ladet sig høre / heller
opkomne / vdi den ypperste Præstis Johan-
n Hircani tider / vngefæhr / ved - 125. Aar for
Aij Christi

Christi sødgers; blant huilcke / Phariseerne
 vilde actis for de hyperligste oc anseerligste.
 Thi Phariseerne vaare Rabbiner oc Docto-
 res, som forklarede oc explicerede Guds Lov
 oc den Hellige Schrift / oc sade til met paa
 Moisis Stool / som Christus siger Matth.
 23. De lærde at der vaar icke vden en Eenigste
 Gud som haaffde skabt Himmelen / Jorden / oc
 alting / som vaar en ævig / Guddommelig væs-
 relse oc Essentia Spiritualis, Se at Messias
 Skulle kom. at oc tilføre det Menniskelige kign /
 usigelige / herlige oc dyrebare gaffuer; Derneft
 at den Jødiske Politie / ordning oc Kircke / Cer-
 remonier aff Gud selfuer vaare indstiftede /
 effickede / forordnede / befalede oc introduce-
 rede, oc at Abrahams Sæd / Børn oc effter-
 minere / vaare den rette / sande oc ævige
 Guds Kircke / effter Guds Guddommelig for-
 ordning; Item / at menniskernes Siæle vaare
 affuendødelige; Troede oc Legemens ops-
 tiæle / oc effter Døden det ævige liif; til
 at de ugudelige Skulle straffis effter deris
 forleieniste / met Hellsfuedis pine / men de from-
 me oc Gudsfryetige Skulle anamme den ævige
 roe oc gløede / etc. Derhos haaffde de oc mange
 altske opinionones oc meeninger / desligeste be-
 snderlig Ceremonier aff dennem selfuer op-
 dictede

di dættede oc paa fundne / som mand fand læse hos
 M Matth. cap. 23. oc Lucam 11. oc 18. Desliges
 hos Josephum lib. 13. cap. 18. Dese forfulde
 Christum paa det allerhæffigste / Matth. 12.
 Marc. 3. Luc. 11. Joh. 8. Ja / indtil døden
 Matth. 15. Joh. 11. oc 18. Thi de hæffde stor
 om mact oc myndighed blant Jøderne / som Jose-
 phus lib. 13. cap. 23. formelder: De vilde icke
 aff nogen være straffet eller reformeret, effters
 som de hæffde Rættene oc maecten i hænder
 an ne.

Den anden Jødiske Sæet vaar Sadduceæ
 ternis. Disse vilde vere de retferdigste / thi
 Saddikim / kaldis paa vort maal / retferdige
 de actede intet om Propheternis Schriffter /
 men annammede alleeniste de sem Moisis Bø-
 ger / huad ellers sandtis Bibelen lode de
 fare / til met beblandede de Moisis Bøger mee
 Hedenste / Aristotelische oc Platonische Philo-
 sophie oc spissindighed. Forfulde oc Johans
 oc Christum met sine Discipler paa det
 hæffigste. De trode icke Legemens opstandelse /
 Derfaare holdte de en merckelig disputatz mee
 Christo der om / Matth. 22. Marc. 12. Luc.
 20. thi de formeente Siælen at forsuinde oc
 til lige met Legemet / oc intet liff at skulle
 Au forhaas

forhaabis effter dette Liff; De formeente oc
at Gud belønnede det gode / oc straffede det
onde; / alleene i dette oc icke i det tilkommende
liff. Derfaare effterfulde de Sardanopali
Loy oc Leges.

Ede, bibe, lude, rerum præsentibus exple
Delitiis animum, post mortem nulla volu-
(ptas.

Ehi de Trode huereken Hellsfuede eller
Himmerig / Engle eller Dieffle at være / som
Josephus in lib. Antiquitatum judaicar.
cap. 13. oc lib. 2. de bello jud. cap. 7. om dens
nem formelder. Derfore formanede Christus
sine Discipler / at de skulde voete sig for Pharis
sæernis oc Saddusæernis Surden / Matth.
26.

Den tredie Sæet blant Jøderne / vaar Es
sæer eller Esæner / ret at sige. Disse vilde als
deelis leffue effter Guds Loy / besmyckede deris
Leffnet vden all hvefclerie met gode gierninger /
foractedde icke alleeniste Pharisæernes Hoff
mod / gierighed oc glisnerie / men end oc saa /
Saddusæernis Epicuræische oc w gudelige Dæ
sen. Som Josephus lib. 2. de bello judaico
cap. 7. tilkiende gissuer / oc spørde et reenligt
sytt oc tuettigt Kloster-leffnet / skjøtteslet intet
om nogen Verdflyg ære / pract / velde / Rig
dous

om dom eller anseelse / troede oc Sielens wdgødes
 til lighed oc et ævigt liif etc. Disse leffuede saa
 hen effter deres egen wijs / oc moverede slet
 ingen disputatz eller spørsmaal mod Chris
 tum.

Lige som nu sagde er om Jøderne / saa
 findes oc nu vdi vore tider oc sidste verdens
 alder / tre fornemmelige oc vnderfædentlige
 discordantz blant dennem som siunge vdi
 Kircken: Vi troe allesammen paa en
 Gud / etc. Vdi de Sager / som Saligheden
 vedkommer oc angaar / huor vdi / en huer haff
 uer sin Opinion, Troe oc Meening. En be
 sonderlig troe oc meening ere Papister med des
 res Jesuiter / Muncke / Nonner oc andre Ans
 hengere vdi. En anden oc viciigere haffuer
 Lutherus oc de Luther Evangeliste / som ere
 aff den Augsburgeske Confession. Den tres
 die som met fornufften kommer offuer eens / ere
 Zwinglianer oc Calvinister vdi: Saa at en huer
 defenderer oc befalder sin wijs vell. Enddog
 foruden disse fornessnde / ere vdi fremfarne huns
 drede oc elleffue Aar / post reformatam Reli
 gionem per Lutherum , atskillige mange
 Secter opkomne; præciso uno capite Hy
 drae renascantur centum.

Thi alleene vdi det land Holsten (icke vdi
 Kong: May. gebed) oc Eiderstadia, haffuer
 mand / cum moerore gravi omnium pio-
 rum, maatte lide icke mindre end 9. Sæcter/
 foruden Epicuræer / som (maa skee) torde væs-
 ret de fleeste. For det første / haffuer der været
 Papister. 2. Anabaptister, som mand kaldes
 ellers Giendøbere. 3. David-jøriter. 4. En-
 thusiaster. 5. Sinergister, 6. Novatianer,
 7. Adamiter som oc kaldes frie-geister. 8.
 Armenianer / oc til det 9. De nye-udsprungs-
 ne Rosen-Creuzer. Huilcke med deres forar-
 gelige Læffnet / stemme væsen oc falske Lærdom
 haffue forførdt mange mennisker.

De enddog dennem vel icke haffuer været
 tilstæd / publice at prædicke oc lære i Kircker
 heller Scholer / saa haffue de dog saad deres
 Bøder vdi andre forsamlinger / samquem /
 Kroe oc Gildehuser / & privatis conversati-
 onibus, (disse verre) alt formeget.

Beslynderligen haffue Menister oc Giens-
 døbere haffde stor plaz / effter som de haffue
 forholdt deris Børn Daabens Sacramente /
 indtil saalenge de bleffue store oc komme til
 Alder oc Aar / at de selffue / kunde staa ved
 Daaben oc suare for dennem selffue / huad de
 vilde troe / eller lade vere wtroet. / huor vdoft

uer

uer mange hendøde / foruden Daabens med-
deelse. Men Christus lærer anderledis
(huilket de icke ville acte eller ansee) at mand
skal ananime oc døbe de smaa Børn / der hand
siger Matth. 18: Det er icke min Faders villie
i Himmelen / at nogen aff de smaa Børn skulle
fortabis. Item / Matth. 19. siger hand:
Formeener icke de smaa Børn at komme til
mig / thi himmerigis Rige hører saadanne til.
Johan. 3. Vden saa er at nogen bliffuer fød
aff vand oc Aanden / da kand hand icke komme
i Guds Rige. De giffuer Christus vdrøffes
ligen tilkiende / at Himmerigis rige hører smaa
Børn til / Matth. 18. Sandelig siger ieg eder
vden saa er at i omvende Eder / oc bliffue som
Børn / da komme i icke i Himmerigis Rige
Thi efftersom de ere fødte aff fisd / da bør den
nem at igiensfødts formedelsi vand oc Aanden
Saa vidne oc de hellige Kircke lærere / Orige-
nes oc Cyprianus vdrøffeligen at Christi
Apostler oc Discipler / haffue døbt de smaa
Børn: Huad wilt du da sige / O Sathan?

Men / skee dog Gud sin ævige ære / at
wi haffue i hertogdomme beholdet / den reene/
flare / wsforsalstede Lutheri Bibell oc Cate-
chismum til denne dag. Effter huilcke wi haff-
ue at rette oss / som Lutherus den dyre

Guds mand haffuer icke alleene villet vnderftaa
 sig / at transferere Bibelen / enddog hand
 haffde befpynderlige gaffuer aff Gud / men brugte
 end oc til medhielpere / effterschreffne høylærde
 Ecclesiæ Luminibus / som haffue paa de tider
 været / Philippus Melancthon , Doct. Cas-
 parus Creutziger , Doct. iustus jonas , Doct.
 Paulus Eberus , Magist. Vitus Dieterich,
 Doct. Johannes Bugenhagen / Doct. Johan-
 nes Forsterus, oc andre flere Guds hellige oc
 vdyalde Evangelii redskaber / effter som den gos-
 de Luther vel haffuer betœnkt : Plus possunt
 oculi, quam oculus. Derfaare sagde hand oc:
 Weil der Kirche gefanden ist / so hat
 man die Bibel noch nie also gehabt /
 das man sie so fertig vnd verftendlich /
 ficher / ohne anstoss hette lesen können /
 als wir sie hir zu Wittenberg zugericht /
 vnd in die Deutsche sprache (Gott lob)
 gebracht haben.

Denne forbemelte Bibel / som Lutherus
 met alle reene Augsburgeske Confessions Bes-
 tiendere / holde sig til / heller rette sig effter / er
 først prentet i wittenberg paa høytidst Anno
 1545. Saa oc vdi Magdeburg paa Nieders-
 sachsenst

sachsest / samme Aar / aff Hans walter. Der
 nest paa Dansk tungemaal / ord fra ord / wbes
 drageligen / absq; dolo falso, transponeret oc
 offuerseet / aff Bisper oc de Høyskerde i Dans
 marck / Anno 1550. effter S. met Gud Kons
 ning Christiani Tertii, høilofflige ihukoms
 melsis alvorlige befalning. Der effter lod
 Konning Friderick den anden / samme Bibel/
 met Viti Dieterichs Summarier, Prente vdi
 Rixbinghoffn Anno 1589. effter Hans Wapst.
 tilforne hafde hende ladet prente paa Ishlandiske
 maal. De Anno 1596. bleff samme Lutheri Bibel /
 (intet der vdi permuteret eller forandret) paa
 Tysch / Latinisk / Græckisch oc Hebraiske Tun
 gemaal / uno volumine, & in folio, Prentet i
 Hamborg formedelt David Wolders bekost
 ning. Saa er oc Lutheri Catechismus icke als
 leene aff Johanne Claio Hersbergenli, paa Hes
 braisk / Græck / Latinisk oc Tysch Tunge
 maal vdsæt oc i trycken befattet / men oc saa saa
 aarforteden / uno volumine, duodecim
 linguarum, paa tolf slags tungemaal prentet/
 oc per totam Evropam Spargeret. Huor
 fore ieg lader mig / som en Simplicist, nøye
 med samme Lutheri Translatz, indtil saa lens
 ge / at hun bliffuer aff den nem / som der ont
 bør at decernere, for falsk oc wrietig dømme oc
 affeind. Gud hielp mig oc oss alle. Jeg

Jeg haffuer oc icke foruden besynderlige
 Aarsager / taget mig saare at schriffue denne li-
 den tractat / men efftersom mange discurs fals-
 der om Religionen / mellem den simple almu-
 som met vnyttige argumenter oc spørsmaal/
 baade hiemme oc paa fremmede stæder / mole-
 steris, aff Sophister oc spissfindige hoffveder
 som vnderstaar sig / at giøre solet et noget wiis /
 som icke i sandhed sig saaledis forholder. Da
 at mand kand vide / huad suar der hør paa /
 haffuer ieg korteligen villet tilkiende giffue dette /
 paa voris danske tungemaal. Efftersom ieg
 fem Aar forleden / lige den samme materie haff-
 uer tracteret oc ladet paa Tydsk Prente i
 Hamborg / oc ingen igiensigelse eller modstand
 der paa haffuer bekommet. Thi at imodstaa
 den Aabenbare Sandhed / hører Dieffuelen til in-
 sampt oc alle hans tilhængere: Motte her nos-
 gen sige: Obsequium amicis, Veritas odi-
 um parit: Det haffuer ieg lenge forfarit / men nu
 derfor icke.

De effterdi Papisterne oc Lutheranerne ned-
 aldelis stemme offuer eens med den hellige / go-
 de / gamle oc Christelige Apostoliske Troe /
 som saaledis liuder:

Jeg Troer paa Gud Fader All-
 mægtigheds

m mæchtigste Himmels oc Jordens
 Skabere.

De paa Jesum Christum hans
 Eenigste Søn vor Herre / som bleff vnd-
 fangen aff den Hellig Aand / fød aff
 Jomfru Maria / pint vnder Pontio
 Pilato / Kaarst / est / dod oc begraff-
 ven / nederfoer til Helshuede / tredie dag
 opstod fra de Døde / opfoer til Him-
 mels / sittendes hof Gud faders All-
 mæchtigste høyre haand / deden skal
 hand igien komme at domme leffuendis
 oc Døde.

Jeg Troer paa den Hellig Aand /
 en hellig / allmindelig Christelig Kircke
 som er hellige Mennekens Samfund
 Syndernes forladelse / Legemens Op-
 standelse / oc effter Døden det Evige
 Liff.

De læse oc saa / oc bruge det samme Bæ-
 der vor / som er Herrens Bøn dagligen med
 huer andre. Derfaare haffuer ieg for det første
 oc til en begyndelse / sagt Lutheri oc Papisters
 bes

bekjendelse / Troe oc meening / mod dennem
som mand kalder Zwinglianer eller Calvinister;
licet:

*Non mihi Calvini nec Papa dogma probatur,
Sed sum discipulus magne Lutbere tui.*

De lader derfaare alting beroe vdi Guds
alleeniste reene / klare oc sandferdige Ord / som
hand taler hoss Esaiam capite 40. VER-
BUM DOMINI MANET IN ÆTERNUM.

Det er: Guds Ord bliffuer evindelig.
Thi der findis en text hoss Esaiam capite 5.
som saaledis liuder: Sinon dixerint vobis
juxta verbum hoc, non erit eis matutina
lux. Det er: Sige de eder icke effter dette
Ords liudelse da skulle icke see Morgensøde /
somer den ewige Himmelske glæde. Derfaas
reførde den hellige Apostel S. Pavel huers
Æn Aristotelem, Platonem, eller nogen So-
phistiske disputationes frem / vdi sin prædiken /
nogen sinde / som mand kand see oc læse i hans ene
første Sendebress til de Corinthier cap. 2. der
hand saaledis skriffuer:

De ieg / kiere Brødre / der ieg kom til E-
der / da kom ieg icke med høye ord eller med
høyn vijsd om / at forkynde eder den Gudsdommes
nye prediken. Thi ieg holt mig icke der-
saare

faare at ieg vldſie noget iſlant eder / vden
 alleene den kaarſteſie Jeſum Chri-
 ſtum. De ieg vaar hoſſeder met ſtrøbelig-
 hed / oc met fryet oc met ſtor beſſvelſe / oc mit
 ord oc min prædieken vaar icke i Menneſkelige
 Viſdoms fornufftige tale / men i Aandens oc
 kraftens beviſning / at eders Troc ſkulde ſtaa
 faſt icke paa menneſkens Viſdom / men paa
 Guds kraft.

De det ſom wi tale om / er alligevel wiſs-
 dom / hoſſede ſuldkomme / (ſom lade ſig nøje
 om met Guds ord / oc icke met fornufften diſputere
 eller videre randſage der om ;) icke denne Ver-
 dens øffuerſters / huilcke ſom forgaae / men wi
 tale om Guds hemmelige ſkulde viſdom / huil-
 cken Gud ſkickede ſaar verdens begyndelſe /
 til vor herlighed / huilcken ingen aff denne ver-
 dens øffuerſte kiende / thi at haſſede de kiende
 hannem / da haſſede de icke kaarſteſt herlighed
 dens H'erre. Men ſom ſtreffuet ſaar /
 At intet øye haſſuer ſeet / oc intet øre
 haſſuer hørd / oc det er icke kommet i
 on noget Menneſkis herte / ſom Gud haſ-
 ſuer bereed dem / der hannem elſke.

De Gud Aabendarede off det formede

fin

sin Aand / thi Aanden randfager alle ting / saa
 de Guddomens dybhed. Thi huilket men-
 niske veed / huad i Mennisten er / vden Mennis-
 skens Aand / som er i hannem ; Saa veed oc ins-
 gen huad i Gud er / vden Guds Aand. De
 wi hassue icke anammet verdens Aand / men
 den Aand som er aff Gud / at wi kunde vide /
 huad som off er giffuet aff Gud / huilket wi oc
 tale icke met ord / som Menniskelig vishdom kand
 lære / men met ord / som den hellig Aand lærer
 oc wi dømme Aandelige Sager aandelige.
 Men det naturlige Menniske forstaar intet aff
 Guds Aand / det er hannem en Daarlighed /
 oc hand kand det icke kiende / thi det skal dømme
 mis Aandelige. Oc den som er aandelig /
 dømmer alting / oc dømmer aff inen. Thi
 huo hassuer kiendt Herrens Sind
 Eller huo vil vndervise hannem
 men wi hassue Christi Sind ; huc usq, Aposto-
 lus Paulus. Derfaare siger oc saa Salomon
 Proverb. 25. Qui scrutator est majestatis,
 opprimetur à gloria. Jeg lader mig aldelig
 nye met S. Pauli Simplicitet / oc beken-
 der :

Scire meum nihil est, nisi CHRISTUM [8]
 hunc Crucifixum,

Fremturi

Fremdelis at jo ingen skal tæncke eller
 om meene at ieg holder met Papisterne i de stycker
 som de fare vild vdi fra den rette Troens vey /
 som ieg sat for det andet Passuens Gatter /
 om met Lutheri kratteborst / som er en kort oc sands-
 om færdig beretning / om den Troe oc lærdom /
 som holder Papister oc Lutheraner fra huer
 andre at de icke stemme offuer et. Thi Luthers
 rus haffuer luttret oc reengjort den Papistiske
 Lærdom oc reguleret den samme effter Guds
 ord / som findis i den hellige Bibel / oc huad
 Munkene haffue dietet oc paafundet / foruden
 Schrifteens bevijsning / det haffuer hand de-
 ralleret oc vdrattet / huorfaare hand billigen bør
 at æris / prisis oc høneligen berømmis : Giera-
 ningen priser oc loffuer Mesteren : Men huad
 vedersfares hannem nu aff mtange ?

ziz Sis fur, sis nebulo, Sycophanta & turpis adul-
 (ter,

Lutherum ferias fulmine, magnus eris.
 Eder mine gunstige Landmænd oc gode vens-
 inner / haffuer ieg villet tillskriffue oc dedicere
 denne liden oc ringe papirs foræring / aff effter-
 følgende Aarsager : Først / effterdi det er mig
 forv. st bekiende / at i ere fødte aff Erlige / Chris-
 telige oc Reisindige Forældre / oc at eders Salige
 Fader Hederlig / Vellærd oc Salige Mød-
 der

Her Andreas Bonfager / fordum Sogneprest
til Bgbiere Sogn / ved Lønder i lante Hol-
sten / min gamle gode Ven oc Naabo / haffuer
ladet eder flittigen optuete / vdi eders yngdoms
Aar oc Alder / vdi den reene oc wforfalskede
Religion oc Guds dyrckelse. For det Andet / at i
met andre / kunde haffue et Encolpodion ved
haanden til at giffue swar vdi en hast / paa So-
phisternis wnyttige spørsmaal / om de eder
nogen sinde forekommendis vorde. For det
tredie / til en bestandige hukommelse / at wi
haffue været oc endnu ere gode venner oc Lands-
mænd tilfammen / oc lange atskildt fra voris
Fæderne land / dog lige nær voris rette Fæders
ne land / som er Himmerigis Rige / hvor til wi
haabis : Quælibet est forti patria terra
viro.

Den æwige Allermættigste gode Guds
Fyre / affverie oc forhindre all Ketterie
vildfarelse / oc hielp dennem til den rette wey
oc Saligheds forstand / som ere forfærde /
vnde off at bliffue ved den Enkistelige tro
oc rette bekiendelse / for sit allerhelligste
naffns ære skyld ; huilken æwige Gud
eder hermed / oc alt det eder liert land være

Fortalen.

til Liff og Siel / troeligen vil haaffue befalet
Datum Rigsbinghaaffn paa Mariae Mag-
dalence dag / Aar effter Christi
byrd 1628.

E. E.

Altid willig

NICOLAUS HELDVADERUS,
IESU CHRISTI &
Regiæ Majestatis
servus.

En klar og rictig For-
tegnelse paa den Lærdom og de Tro-
ens Artickler / som Papisterne og Lutheraner-
ne paa den ene / Calvinisterne og Zwinglian-
erne paa den anden side / Troe / prædicke og
lære; vddraget aff begge Parter Schrif-
ter og bewijsninger.

B ij

Papi-

Bapisternes oc Lu- theranernes Troe / som de endre- teligen forsuare / er for det første,

Al Gud er Allmæctig / oc al-
ting formaar : Thi hand
kand giøre huad hand vil / oc
hād kand lade det hād icke vil.

Dette bewisis med Schrifften.

Genes. 17: Apoc. 1: Gud er Allmæctig. Luc.
1: Høf Gud er ingen ting w:muelig. Psalm.
33: HErrens ord ere Sandrue / oc huad
hand loffuer / det holder hand visselig. Thi naar
hand taler / saa skeer det / naar hand befaler /
er det der. Psalm. 113. Vor Gud i Himmes-
ken / Alt huad hand vil / det ydretter hand.

Non DEUS est Numen Parcarum carcere
(clavsum.

Quale putabatur Stoicus esse DEUS.
Solares retinet cursus & flumina sistit,

Verus hic & liber Cunctipotensq; per
DEUS,

Calvinus

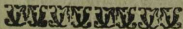
Calvinister oc Zwing-

lianer Troe / Prædicke oc Lære

der imod :

A Gud er icke Allmæctig / at
hand en heller alting formaar /
eller kand gjøre. Non enim ,
ajunt , potest restituere puellæ virginitatem
corruptæ.

Dette bewise de med deris egen Tænt :
Beza, vdi sin Schrifft mod Selneccerum
pag. 115. item Petrus Martyr vdi sin Tale is
mod Brentium pag. 6. Carolostadius vdi
sin Tractât om Herrens Nadvere / siger : at
Gud skal være Almæctig / det troer ieg saa let-
telig oc saa sandt / som ieg vil troe at
Sanct Anna hæffuer hæfft fem
Hoffueder.

Papisterne oc Lutheranerne Troe/
Prædicke oc Lære / for det Andet.

AL Gud icke vilde Adams oc Eoes
Syndfald. Thi Gud haffuer skabt
mennisket godt / oc effter sit eget Billede
de / vdi sand retfærdighed oc hellighed.
Det bewisis med Schriffteu oc Guds Ord.
Gen. 1. Sagde Gud: Lader oss giøre mennis
ket / et billede som er oss ligt: Oc Gud skabte
mennisket sig til et Billede / Oc hand skabte
hannem til Guds billede / oc hand skabte dem
en Mand oc en Quinde / oc Gud velsignede
dem. Ierem. 2: Jeg haffde plantet dig til
et sødt Vintree / en gandske retficket seed /
huorkedis est du saa omvendt fram mig til et beest
wilt vintree? Iob 10. Herre dine Hænder
haffue forarbeidet mig / oc giort altsammen
huad ieg er trint omkring. Esa. 64: Herre
du est vor fader / wi ere Leer / Du est vor
Pottemager / oc wi ere alle dine
Hænders gierning.

Calvis vil

Calvinistierne oc Zwinglianerne Troel
Predicke oc lære der imod;

At Gud vilde Adams oc Evæ
Syndfald / oc at de der til vaare
skabte / at de endeligen skulde oc maatte
Synde.

Denne vildfarelse føre deres Lærere paa
banen meget groffueligen.

Zanchius lib. 5. de nat. DEI fol. 690.
schriffuer / at Gud gaff Adam aarsag til at
Synde den tid hand satte hannem en Low
for / huilken Gud viste well / at Adam icke skulde
de kunde holde. Hand skabte Slangen oc Dieffs
velen / som skulde friste Evam hand gaff A
damen Quinde / som der til skulle bevege hans
nem / omsier haffuer hand tilsked / at hand sin
fri villie misbrugte.

Illyricus in Clave part. 2. pag. 488. 497.
siger disligeste / at Dieffuelen haffuer giort
eller skabt Mennisten. Item, Dieffuelen
haffuer omgydet / omkaaget / bygdt eller tøm
meret mennisten. pag. 494. 497: Dieffs
uelen er mennistens Pottemager. Item,
Mennisten er Dieffuelens
gierning.

W iij

Wapis

Papisterne oc Lutheranerne Troe/Præ-
dicke oc Lære / for det tredie.

Af Gud end paa denne dag icke vil
nogen Synd oc last / som hand vdi
sin Lov forbudet hassuer / Dette bevisis
met de Hellig Aands vidnißbyrd aff Schrifft.

Psalm. 5: Du est icke en Gud / som behas-
ger vguðeligt væsen / den som er ond bliffuer
icke for dig. Psalm. 89. Siger HERren/ ieg vil
icke wanhellige min Pact / oc icke forvende det
som gick aff min Mund. Ioh. 17. Dit Ord'er
Sandhed. 1. Timoth. 2. Gud vil at alle mens-
nister skulle hielpis oc komme til Sandheds be-
kiendelse. Der er icke funden Euig i hans
mund/ siger Esaiaas Prophete. Exod. 20. Trus-
er Gud alle dennem met straff / som hans Bud
offuertæde. Ose. 13. Israel du fører dig i wo-
lycke/ men din Salighed skaar alleene hoff mig.

De mange steds fleere vdi Schrifften vds-
tryckelige tydis Guds villie / at hand Synden
icke vil.

Plato en Hedning / skriffuer : At det Mens-
niste bør icke at tilstedis / at vere vdi nogen
Stad eller Menighed / som vil tilregne Gud/
at være Aarsag eller foruoldere til noget
Menisks Syndesald.

Eals

Caluinistierne oc Zwinglianerne Troe /
Prædicke oc Lære / vdi denne Punct,
Saaledis :

Als Gud vil de Onde oc fordømte
Menniskers Synd oc fordømmelse.
Thi det er hannem saaledis tæckelig /
at hand aff idel modtsvillighed oc
hiertens behag / gierne seer oc samtycker
nogle Menniskers omkommelse oc for-
dærffuelse. Der om schriffuer Beza, At
Gud aff idel villie / lyst oc behag aff ewighed
haffuer forordnet til Dreden oc fordømmelsen /
hvilcke hand vilde / oc saadant vden nogens
anseelse / huad hand haffuer forskyldt / være
sig ont eller godt. Item fol. 71. Det maa
være fornødentlig besluttet / at Gud forord-
ner til Had oc fordærffuelse / hvilcke hand vil /
oc acter icke paa nogen aff disse deres Wgudes-
lige væsen: Thi at **YESVS** græd offuer
Jerusalem / det vaar icke hans alvere /
men idel Crocodiliske taare

Luc. 19. cap.

B v

Papi

Papisterne oc Lutheranerne Troe/Præ
dicke oc lære / for det sierde.

Weders Børn bliffue vndfangne
oc fødte i Synden / oc derfaare /
saa wiit / den forste Gødsel sig belanger /
icke ere vdi forbund oc pact met Gud.

Det bevisis med Schrifftens Vidnißbyrd.

Psalm 51. Siger David: See / ieg er ffød
aff Syndig Sæd / oc min Moder haffuer
vndfanger mig i Synd 1. Cor. 15. Kjød oc
Blod kunde icke arffue Guds Rige. Tit. 3. Si-
ger Paylus, at Daaben er igiensfødselsens bad /
oc den Hellig Aands fornølse.

Marc. 16. Huo som troer oc bliffuer døbt/
hand skal bliffue Salig.

Derfor siger Presten naar hand Døber:
Jeg besuer dig du wreene (forstaa Syndige)
Aand / at du vdfarer oc viger / fra denne JEs-
su Christi Dienere / eller Dienerinde / etc.
Saadan Exorcismus, bør icke at forstaaes/
som at noget Barn skulde være besæt met
Dæffuelen. Sed nihil est tam bene dictum,
quod non possit malè interpretando
depravari skriffuer den Hedens
ste Terentius.

Galvini

Calvinisterne oc Zwinglianerne Troe
Prædicke oc Lære der imod.

Deris (Calvinisternes) Børn/ som
bliffue fødte til Verden aff Chri-
ne forældre/ ere vdi forbund oc pact
met Gud indsluttede: Oc at børnene
derfaare icke hæffue nogen medfødde
syndig Aand hoffsig. Huorfaare de ætte
vdi deris daab icke fornøden at vere / den wrees
ne Aands besuering. Der om drømmer Pe-
trus Martyr in locis Communibus fol. 155.
Zanchius in Cathena pag. 163. Item Zwing-
lius vdi sin bog om Troens articke siger / at
arffue-synden / som er vdi Adams børn / er es-
gentlig ingen Synd. jtem Tom. 2. fol. 89.
tract. de Baptis. Arffue-synden / siger hand
vdertryckeligen / fortiener icke fordømmelsen.
Beza volum. 1. fol. 256, Calvinus lib. 4.
Instit. c. 15 & 16. Sige at Børnene bliffue i
sle vndfangne eller fødte i Synden. Dette
samme foregiffue oesaa de Pelagianer oc
Giendøbere / vdi deris optænkke
figment oc tradition,

Pap

Papifierne oc Lutheranerne Troe/Præ
dicke oc lære / for det femte.

Wet Gud haaffuer kaff den gandske
Verdens Synder paa Chriſtum/
huilcken/som det W. Kyldige Lam/
haaffuer baaret samme Verdens Syno
der / haaffuer oc for dennnem lid oc fyl
lest giort. Det bewisis met Schrifften. Joh.
3. Saa haaffuer Gud elsket Verden / at hand
gaff sin eenbaarne Søn/paa det / at alle de som
troe paa hannem / icke skulle fortabis men haaff
ue det ewige Liff. Ezech. 33. Saa sandelig
som ieg lessuer siger den Herre/ Herre / haaff
uer ieg icke lyst til den wgudeligis død / men at
den wgudelige omvender sig fra sit væsen oc
lessuer. 1. Tim 2. Gud vil at alle menniske
skulle bliffue Salige. Ioh. 6. Huo som
troer paa Sonnen / hand haaffuer det ewige Liff.
Hoff Gud er ingen persons anseelse / siger Petrus
i Apostlernis Gierninger cap. 10. Huo som
troer paa Guds Søn IEsu Chri
stum hand er vdrwaalt til det ewige Liff /
huo icke troer hand haaffuer det selff for
spilt Ioh. 3. Derfaare siger den hellige Augusti
nus: o Homo, DEVS creavit te, sine te, non
autem salvabit te, sine te. Calvis

2 Calvinisterne oc Zwinglianer-
ne Troe / Prædicke oc lære imod
denne punct.

2 **Q**uod Gud hæffuer kapt paa *Messiam*
eller *Christum* / alleenist de vdo
valdis (nemlich / Calvinisternes)
3 Synder / oc at *Christus* alleenist for
denne hæffuer fyllesgiort. Dette mæls
de de vdi deres egne *Schriſter* vden *Bibelens*
Widnesbyrd.

Respons. 2. ad Colloq. Mont. 194.
Iohann. Piscator in disp. contra M. Schaf-
mannum pag. 22. Thes. 3. Huilcke Gud vil/
at skulle bliffue Salige / for dennem er *Christus*
død / men nu hæffuer *Christus* icke taald død
for alle oc huer mand / men alleenist for nogle
derfaare wil hand icke / at huer mand / men al-
leenist nogle skulle bliffue Salige. Reinicke
in Cat. pag. 153. Grynæus in thesavo
pag. 49. thes. 10.

Paple

Papisterne oc Lutheranerne
Troē/ prædicke oc lære/ for det
Siette :

A Den hellige Evangelii naaderige
forjettelse er almindelig / oc firecker
sig offuer alle mennisker / oc at der er in-
gen Persons anseelse hoss Gud. Dette
bevissis vdruckeligen vdi Schriffen.

1. Ioh. 2. Dersom nogen Synder / da
haffue wi en Talsmand hoss Faderen / I E-
S V M Christum / som er retfærdig / oc den
samme er forligelse for vore Synder / dog icke
alleenist for voris / men ogsaa for den gandske
Verdens Synder. Esa. 53. Herren kaste alle
vore Synder paa hannem. Röm. 8. Gud spaa-
rede icke sin egen Søn / men gaff hannem der
hen for oss alle. Thi Gud vil at alle Mennis-
sker skulle bliffue Salige 1. Tim. 2. Act. 10.
Siger S. Peder / Nu befinder ieg i Sandhed
at Gud anseer icke personer / men huo som
hannem fryeter oc gjør Ræt / hand er hans
nem tack nemmelig iblant allehaan-
de Folk.

Calvinisterne oc Zwinglianer- ne Troe / Prædicke oc Lære der imod /

Al Guds naadis forjættelser ere
Particulares, særlig / oc sig alleens
sic til de vdvaaalde hensirecke oc intet
Menniske veed / om det er aff Gud for-
seet til det ewige Liff eller icke. Der paa
stande deris Lærere dristeligen Piscator contra
Schafmannum pag. 22. thes. 4. Paræus vdi
sin Bog / som hand kalder den Nyestads Bis-
bels befrielse fol. 97. 98. Messer Jørgen
Skiffuer om Naadens vdwelvelse pag. 261. naar
schrifften siger: Christus hæffuer giffuet sit liff
til forløshning for mange / oc hæffuer baaret
manges Synder. Item, hand er død for alle;
Da skal det alleene forstaaes om de vdvaaaldis
haab / oc dennem alleene er hans død krasstig
Item pag. 264. Siger hand: der vdi fare Pa-
pisterne oc Lutheranerne meget vild / i det de
meene / at Randsoning skal vere betalt
for alle oc huer Menniskers
Synder.

Papisterne oc Lutheranerne
 Eroec / prædicke oc lære endrecteli-
 gen / for deesiucnde.

At den HERRE Iesus Christus eff-
 ter begge Naturer / den Guddommeli-
 ge oc menniskelige hæfuer giort mira-
 cles oc vnderlige gierninger / oc opvæc-
 te døde. Det bewisis met Schrifften. Ioh.
 1. staar. der / at Guds eenbaarne Søn /
 Ordet / er bleffuen Kiød / oc bode iblant oss / oc
 wi saae hans herlighed / en herlighed som en
 Enbaarne Søn aff Faderen / fuld aff Naade
 oc Sandhed. Saa at vdi Christo boer den
 gandske Guddommeligheds fuldkommenhed
 lifsaetig Coll. 2. Deer alleeniste en Christus
 1. Cor. 8. Som icke er atskild 1. Cor. 1. A-
 thanasius den hellige Lørefader schriffuer
 Dialogo 5. de Trinit: Miracula omnia per-
 ficit Verbum in Carne & per carnem & cum
 carne. Det er: Ordet vddretter alle vnderlige
 gierninger vdi Kiødet / wed Kiødet
 oc met Kiødet.

Calvini

Calvtnisterne oc Zwinglianer- ne Troe / prædicke oc lære der gandske imod.

A Christus haffuer alleeniste vdtret-
tet vnderlige gierninger / saa wiijt som
sig belanger hans Guddommelige Na-
tur / men hans Mandom gjorde saa
meget der ved / som Mosi Kiep. For
offentlig / ligne hannem ved it wælørd æsel / oc
sige / at hand selff vnderstod sig at kaldis en
høilørd Doctor. &c.

Bevare oss Gud fra saadan vildfarelse.
Men dette skriffuer dog vdrøckeligen Lam-
bertus Danæus contra Laonicum pag. 92.
oc Sonius Tom. 2. fol. 470. Item Lambert,
Dan. in Examine contra Chemnitium pag.
118. Saa meget som Apostlernes Kiepd haff-
uer giort til de Mirackler som ved dennem bleff-
uer uircket / eller saa meget som Mosi Kiep /
huilken Moses brugte til at fremme de vnder-
lige gierninger med / som hand gjorde : Lige
saa meget vdtrettet Christi Mandom ved
de vnderlige gierninger / som hand
giorde.

G

Papi

Bapisterne oc Lu- theranerne Troe / prædicke oc lære endretteligen for det ottende :

In Christus effter begge Naturen vds-
sende oc gaff den Hellig Aand: Thi
hand met Liff oc Siel opsoer til Himmels /
Marc. 16. Aet. 1. Dette bewijs med Schrif-
tens vidniskbyrd. Ioh. 16. Siger JESVS
Christus: Gaar ieg icke bort / da kommer
Trøsteren icke til Eder: men gaar ieg bort / da vil
ieg sende hannem til eder. Den Trøster /
hvilken Jeg skal sende eder fra Faderen Ioh. 15.
Athanalius schriffuer: Gud oc Mennisket er
en Christus. Derfaare / sender Guds oc
Jomfrue Mariæ Søn JESVS Chris-
tus / den Hellig Aand vdi Apostlers
nis oc alle troe Christnis
Hjerter.

Papstlige

Calvinisterne oc

Zwinglianerne tro / prædi-

cke oc lære der imod:

At Christus alleenist effter Guds
dommen / vdsender oc gissuer den hel-
lig Aand / oc at den menniskelige Na-
tur vdi Christo haffuer der med gantse
intet at stasse. Dette skriffue oc foregissue
Calvinus, Theodorus Beza, Jacobus Gry-
næus, Hermannus Kennicker / Spindlerus,
Zwinglius all Calvinisters Vldesader / Petrus
Martyr, Paræus, oc mange flere. Jeg taler
her intet om personernes store myndighed oc
værdslig ære / men alleenist om Lærdommen oc
Lærdommens forkrenckere oc vrnage vdi oc velse /
samt oc saa personernes forblindes
de vildfarelse.

Cii

Calvis

Wapisterne oc

Lutheranerne Troe / Prædicke
oc lære endreecteligen / for det
Niende.

Æmand skal troe paa IESum Chris-
sum gandske / baade Gud oc Mæns-
nisse / saa vel som oc hannem gandske
tilbede oc paakalde. Dette bewisis aff
Schriften: Matth. 15. læse wi / at den Ca-
naanæiske Quinde falt neder for IESU føds-
der / oc sagde: IESU / du Davids Søn for-
barme dig offuer mig. De Bise aff Østerlands
dene beviiste det lille barn IESU / som laae
vdi Krynbben / Guddommelig Ære / oc tilbade
hannem / Matth. 2.

Ilige maade anstillet oc S. Stephan sin
Væn til IESUM / oc sagde: Herre Iesu
anamme min Aand. Huor om er at læse vdi
Apostlernes gierningers 7. Capitel. Sanct
Thomas Apostel / der hand stæck sin haand i
den laarhffeste IESU Christi side / bekiende
hand oc sagde: Min Herre oc min Gud /

Ioh. 20, Cap.

Papi.

Calvinisterne oc Zwinglianerne ere gien- stridige imod denne punct / Saaledis:

Mange aff Calvinisterne troe alleens-
ie paa Guddommen / oc den alle-
ne paakalde. Dette stadfester Lambertus
Danaeus oc siger / at mand skal icke tilbede / vore
cke eller paakalde Christum effter hans menis-
lige Naturs annaemelsis Stand. Lamb. Dan
contra Chemnitium pag 414. Item , vdi
hans Bog / som kaldis Assertio &c. pag. 38.
Oc aff Nyenstad siges i deres Admonition pag.
70: At Christus bønhrer icke effter mands-
dommen / eller oc effter den Natur / vdi huil-
cken hand er et menniske. Item , Syntagmate
Confessionum pag. 22. Summa Sum-
marum; de ansee JESUM for et Almæctig/
purt menniske / som er bleffuen fød aff Maria:
o tempora ; o mores !

✠(†)✠

C iij

Pa

Baptisterne oc Luthers

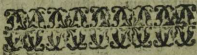
ranerne troe / prædicke oc lære en
drecteligen / for det tiende:

A den hellige Daab gjør Salig.
Hvilket bewists med den Hellige Schrifftis
klare oc Aabenbare vidniskbyrd / Gall. 3. **A**
tre alle Guds Børn formedelst Troen til Chris-
tum Jesum. Thi at saa mange som ere døbe-
te aff eder / de haffue isørdt sig Christum.

Tit. 3: Effter sin barmhiertighed gjorde
hand oss Salige / formedelst igiensødelsens
bad / oc den hellige Aands fornyelse.

1. Pet. 3: Hvilket oc nu gjør oss Salig
ge vdi Daaben.

Ephes. 5: Oc hand rensede hinde (Brue-
den / det er / hans Christelige Kircke)
formedelst vandbadet i Ordet.

Salpis

Calvinisterne oc

Zwinglianerne troe /
prædicke oc lære der is
mod: Saaledis.

De haffue oc en Daab foruden Ea-
lighed / huilcken Daab er alleeniste
en vduortis Ceremonie, for deris skyld/
som er der hoff oc see der paa.

Her om schriffuer Zwinglius til Kenser
Karl om Troens Maade / at Troen bliffuer
icke giffuen ved Daaben. Item Beza in Res-
pons. 2. ad Colloq. Mompel. pag. 114. Item
in Præfat. Respons 1. ad acta colloq. Mom-
pelg, Paræus in einer Rettung der Newstättis-
schen Bibel fol. 10. 34. huor mand kand finde
denne deris tro oc meening / i saa maade at
vere som for Pressuet staar,

Papisterne oc Lutheranerne

Troe / prædicke oc lære endrectelig
gen for det elluffte :

Affløfningen visseligen meddees
Her off Syndernes Forladelse.

Dette bevissis met Schrifftten : Sandelig siger
ieg Eder (: taler Christus til sine Disciple oc
alle Troe Prædicanterne) huad i binde paa
Jorden / det skal være bundet i Himmelen / oc
huad i løse paa Jorden / det skal oc være løst i
Himmelen. Luc. 9.

Matth. 16. Siger JESUS Christus
til Petrum : Jeg vil giffue dig Himmerigis
nøgle / alt huad du binder paa Jorden / det skal
være bundet i Himmelen / oc alt huad som du
løser paa Jorden / det skal være løst i Himmelen.

Joh. 20 : Huilcke i forlade Synderne /
dem ere de forladne / oc huilcke i beholde dem /
dem ere de beholdne. Met saadan Instru-
ction oc befahning / haffue Præster bes-
kommet den mact oc myndighed /
at forlade Synden.

Calvini

Calvinisterne oc Zwinglianerne Troe / Prædicke oc lære der imod:

Det Præsten hæffuer ingen mact til
at forlade Synden / thi Gud ick
tilbinder alle menniske sin Raade / men
nogle alleeniste / aff alle Stater / huil
cke hand aff barmhertighed / vdi sit e
uige oc B-omskiftelige Raad / hæffuer
til Salighed vdbaaldt: Huo de samme
Ge/om dennem hæffuer Præsten ingen
fundskab. Dette skriffue deris Lærere. Hie-
ronimus Zanchius in Miscell. lib. 2. pag. 73.
Calvinus lib. 3. Instit. cap. 24. Sect. 15. Be-
za in Colloq. Mompelg. pag. 510. Per-
kinsius de Prædest. pag. 17. De mange
Calvinister siere. De dersaare bruge de ingen
Schrifftemaal / men sige: vel far / scholde ick
dem Papen seggen / wat ick gedan hebbe /
ick vill dem Papen den Düvel beschlen etc.

O Satan / du skalt en gang
betale des.

Ev

Paple

Papisterne oc Lutheranerne Troe/Præ
 die: oc lære endrecteligen / for det
 Tolfte.

DE vdi HErrens Nadvere bliffuer
 det sande Christi Legeme / oc det
 sande Christi blod væsentlig vddeelt.
 Det bewisis met Schrifften / som ere Jesu
 egne ord vdi Nadverens indstiftelse: Tager
 hen oc æder / det er mit Legeme. Dricker
 alle der aff / det er mit Blod *Matth.*
26. Marci 14. Luca 22. I. Corinth. 11.
Job. 6: Hvo som æder mit Kød / oc dricker
 mit blod / hand bliffuer vdi mig oc ieg i hans
 nem. *Joh. 14.* Hvo mig elsker hand holder
 mit ord / oc min fader skal elske hannem / oc
 wi ville komme til hannem / oc giøre boelig hof
 hannem.

Lutherus i sin Catechismo: det hønuerdia
 ge Alters Sacrament / er vor HErris Jesu
 Christi sande legeme oc Blod / vnder Brød oc
 Vin / oss Christne til at æde oc dricke til
 Syndernis forladelse.

Calvini

Calotnistjerne oc Zwinglianerne vddels
 oc anamme Sacrament paa en an-
 den Maner.

De communicere paa deris egen
 vtiß oc haffue en Nadbere foruden
 Christi Legeme oc Blod. Det vidne deris
 Læreri Beza in Summa Doctrinæ de re sacra.
 pag. 199. Idem contra Heshusium. in tract.
 de Coenâ Calvinus de vera participatione
 Sacramenti. Sadeel de spiritali mandu-
 catione. Disse samptlige schriffue / at Chris-
 ti Legeme oc Blod er saa langt borte fra Brød
 oc Vin i Sacramentet oc der frastildt / oc aff-
 sondret / saa wiit som Himmelen oc Jorden
 ere fra huer andre. Ja Beza schriffuer W-
 forstammet: Candidæ meretricis suæ cu-
 lum & cunnum melius olere, quàm ora il-
 lorum, qui dicunt se Christi corpus &
 sanguinem in sacra synaxi acci-
 pere, Beza in juvenilibus.

✠[*]*✠

Daple

Papisterne oc Lutheranerne Troe/Præ
dicke oc lære endreecteligen / for det
Trettende:

ALt Christus paa den ydersie dag/
effter begge Naturer skal opvæcke de
døde forrette Dommens Execution/ oc
vil skabe en Ny Himmels oc en ny Jord /
huor vdi retfærdighed skal boe.

Dette widner Schrifften / Matth. 25:
Menniskens Søn skal komme i sin herlighed /
oc dømme alle Folk Luc. 21. Joh. 5. Item/
Den som er bleffuen kaarhsfest / hand er forord-
net til en Dommer offuer leffvendes oc døde
Act. 10. Paa JESU Christi Himmelfærds
dag / der Disciplene saae effter hannem at hand
opfoer til Himmelen / See / da stode to mænd
hoff dem i huide klæder / oc sagde: Denne JE-
sus som er optagen / fra eder til Himmelen /
skal komme lige som i haffue seet hannem fare
op til Himmelen. *Veni Domine Jesu Chri-*
ste, & noli tardare?

Calvinisterne oc Zwinglianerne troe/
prædicke oc lære der imod/ saaledis:

At Christi Guddom skal paa den
derste dag opvække de døde/ oc dom-
me mens Execution forrette/ oc skal stabe
en nye Himmel oc en nye Jord/ oc hans
manddom eller menneskelige Natur
skal have lidet der med at gjøre. Som de
ord lide vdi den Admonition offuer den Con-
cordia - Bog pag. 23: Den Guddommelige
Natur skal see oc aabenbare alle menniskers
Hierter oc Samvittigheder/ giffue Dommen
an/ oc den med sin mact fuldstreæke/ i det den
skal forklare oc ærefuld gjøre de vdwaaalde/ oc
de fordømte til straffen bortstøde. Thi den
menneskelige Natur skal alleeniste med sin
stemme Dommen affsige. De ville oc icke en
pare bekiende Legemens opstandelse paa den
derste dag/ med den hellige Guds mand
Iob, cap. 19. Men alleeniste/
fjødzens etc,

Daple

Papisterne oc Lutheranerne Troel /
preediecke oc lære end recteligen / for de

kiortende:

Nemand vdi **JESu** naffn skal bøye sig
ne Knæer / effter **S. Pavli** Bærdom m
Philip. 2. Gud haaffuer hannem ophøyet /
oc giffuet hannem et Naffn / som er ossuet alle alle
naffne / at i **JESu** naffn / skulle alle deres Knæ /
som ere i Himmelen oc paa Jorden / oc vnder
Jorden bøye sig / oc alle Tunger skulle bekien
de at **JESVS** Christus er en Herre til
Gud Faders ære.

Mærck: Der findis intet naffn i **Schriffte**
ten om de trenne personer i **Guddommen** /
som meere anrører voris Salighed end dette
Naffn **JESVS** / thi **JESVS** heder en
Saliggjører / vor Frelser / vor Broder / vor
Talsmand etc. De andre Titeler som **Gud**
gilleggis i **Schriffte** / at han der ævig / Allmægtig
tig / frijwillig / Streng oc Nidkier etc. De
kommer icke ved dette naffn **JESVS** / huor
ved en fattig / bedrøffued Synder de haaffuer
at trøste sig i Liff oc Død.

W(I)S

Salv

Calvinistierne oc Zwinglianerne / Til
den Tiende Post.

DE bøye icke deres Knæer naar JESU
Naffn bliffuer næffne / men
fiande op oc neder som en knub ; lige
som Gud haaffde ingen led giffuet den
nem vdi deres Knæer. De tage oc en des
res hat aff / eller ville blote deres hoffsueder /
naar Jesu Naffn næffnis / huereken vdi Kir
cke eller andre stæder. Huorfore om Knæbønne
ved Jesu naffns næffne tale deres lærere spots
teligen / besønderlig Lābertus Dan. contra Chō
nitium pag. 414. oc Beza in Cyclope: Din op
tænckte Christus / som du ærer mee din Knæbø
jelse / hand hører dig icke meere / end Baal den
Affgud hørde sine Præster som bøjede deres
Knæer for hannem. Iohannes Calvinus in
Epist. 2. ad Philipp. Siger : Det er latter
ligt at høre / at Sophisterne (huilcke de off
monne kalde) aff Sancte Poyels ord ville
slutte / at mand skal bøye Knæerne / naar
mand hører JESU Naffn
næffnis.

Daph

Papiskerne oc Lutheranerne / for
det Jemteende.

Balde i sonderlighed / for en stor
Synd / der som de deres Religion
icke offentlig bekende / effter vor Her-
ris Jesu Christi egne Ord : Huo
mig bekender for Mennisten / den sam-
me vil ieg bekende for min Himmelske
fader : De huo mig benecte for men-
nisten / hannem vil ieg benecte for min
Himmelske Fader. *Matth. 10. Marc. 9.
Luc. 9. oc 12. Saa skriffuer oc Sanct Povel
2. Timoth. 2. Necte wi / da skal hand oc Nec-
te oss. Derfor bekende de / som ere den ret-
te oc reene / wforfalskede Augsburgiske Confes-
sionis tilhengere / Lutherum / sig oc at være
Eutterst / oc tro paa Christum Jesum /
i saa maade som Martinus Luther
haffuer predicket oc Lærd.*

— 66 (+) —

Salvis

Calvinisterne oc Zwinglianerne / der Imod:

Samme sig ved / at bekiende oc of-
fentlich vdsige / sig at vare den Cal-
uinistis Sæctis oc Lærdoms anhengere /
men sig / pro forma, at de ere de reformierte
Evangeliske: De forsucere Calvinum, Zwing-
lium, Beza, med huilcke de dog vdi alle ting
(Troens Sager fornemmelig anrørendis)
offuereens stemme. De sig sig at troe paa
Christum: De gjøre vel: Dieffuelen troer oc
saa oc bæffuer / siæc Apostelen Sanct Jacob i
sin Epistels 2. Capittel. Ingen bliffue vræd
for Sandhed: Jeg meener Dieffuelen /
oc ingen retskaffen Erlig oc oprie-
tig Calvinist.

D

Endes

Endeligen oc for det Sex- tende /

SOlde Lutheraner Messen paa alle
 Høitider oc Søndage / vdi de won-
 lige messe-flæder oc præstelige Smykker /
 offuer et brede Altår, huor paa en skøn Histo-
 riske Taffle / aff Bibelen er opsæt / enten om
 Christi Nadvere / eller oc hans pinis oc Døds-
 Historie / med wonlig Kalck oc Dist / sampt oc
 saa tænde Lius. Først siungis indgangen som
 kaldis Introitus, dernest Kyrieleyson etc.
 med den Engelske Loffsang: Gloria in Excel-
 sis DEO: Alleeniste Gud i Himmerig etc.
 Saa vender præsten sig til folcket / os siger:
 Herren være med Eder: Oc vender sig saa
 om igien / oc læser Collecten / der effter vender
 hand sig til folcket oc siunger Epistelen / paa
 huilken siungis Halelua, eller en smuct
 Psalme / som Søndagens Evangelium ved-
 kommer. Omfick vender Præsten sig til fol-
 cket igien oc siunger Evangelium / naar det er
 vdsungnet begynder hand: Credo in unum
 DEUM: Huor paa Thoret oc Almuen siunger:
 Vi troe allesammen paa en Gud / etc. naar

den * n.

Calvinisterne oc Zwinglia- nerne

BOlde her imod/ aldelis ingen saad-
 danne Ceremonier. Men fielde
 Papisterne oc Lutheranerne for Capernaiter oc
 Wienschenfleischfresser / W-lærde grossue Dela-
 göder / Bacchanter, clamanter, Flegel etc.
 oc skamsfute dem alle vegne / besønderligen hos-
 store Herrer oc mæetige Potentater / saa oc
 in ayli Principum, vdraabe de dennem at
 være Meutemacher / fredsforsørre / Rie-
 tere oc fordømte Belials oc Dieffuelens Børn
 etc. De paa det dennem ingen modsigelse eller
 retorqvution, maa stee / smede de dagligen til
 Howe / hosstore Herrer / (hues hiert de
 haaffue haardeligen betaget / strenge inhibicio-
 nes oc Torden-filer / huilcke de met Trusel/pu-
 ncken oc alsomstørste offuer last / kaste alle vegne
 iblant fattige Præst-mænd oc Guds Or-
 dienere / dermet at gjøre dennem saa bange
 in neppelig een iblant ti (met tiden) iør vnd-
 staae sig at sige Dieffuelen sort oc gredst at væ-
 re. De effierdi de bruge icke Ceremonier
 oc Papister oc Lutheraner vdi deres Kircker
 oc da haaffue de paa de fleste steder ingen Altar /

TRIFOLIUM

* den er vdsungen opstiger Præsten paa prædicke-Stoelen / forklarer Texten / oc absoluerer alting / inden en timis frist. Men naar prædicke er fingeret oc Præsten hæfter giort tacksigelse oc Bøn aff prædicke-Stoelen for sig oc sine tilhørere / nedstiger hand igien / oc begynder aff Choret oc almuen en smæk Psalme / Evangelium vedkommendis / eller en anden skøn Loffsang etc.

Siden træder Præsten for Altaret / i fører sig Messiehagelen igien / oc vnder sig til folket som ville berættis / oc giør formaning om Sacramentets nytte oc brug : Der effter vænder hand sig til Altaret / oc siunger med høj røst : Fader vor ; saa oc Sacramentets indstiftelsens ord : Der effter vdeeler hand Sacramentet / oc strax folket er beret / vender hand sig til folket / giør tacksigelse oc velsignelse.

Der paa siungis en skøn Psalme oc Loffsang / pro,ite missa est. Denne Christelige oc brug holdis vdi Luther-Evangelis i alle Kircker / offuer Tyskland / Danmark / Sverrige / oc Norrige / endnu paa denne dag. Had allermæchtigste beholde oss ved sit Saligevælses
reene *

*H*istoriske Billeder / Mefeklæder / Kæft oc
 Difk / Døbesteen / som mand ellers kalder
 Buntten / etc.

Psalmernes oc viser som de siunge i deres
 forsamlinger / ere beblandede med falsk oc for-
 giftig lærdom / som Doct. Cornelius Boecker
 titkiende gissuer / in præfatione Psalterii, hvil-
 ske deres Principal hofstmand Theodorus Be-
 za, met en Fransosiske Poeta, ved Raffen
 Clement Marotto, paa de allerliffeligste /
 Fransosiske modeller oc sprung / haffve vdsat:
 Fistula dulcè canit, volucrum dum decipit
 avceps.

De effterdi Tydskland er novitatis avida,
 haffuer Laubwasser den samme Psalmebog
 offverseet paa tydske tungemaal / nogle aar for-
 leden / oc bleff det i Tydskland saa tier kom-
 men oc vel antagen / som de en part / haffde be-
 kommet en stor haab aff de perler oc ædelsfec-
 ne / huor met Davids kroene vaar besæt i gam-
 le dage / thi de annammede det for idel hellig-
 dom; ja formeente at Morten Luther maatte
 vel begissue sig met sine Psalmer / hen til en
 Bondebøye eller aldeelis krybe i hullet. Laub-
 wassers Psalmer ere de rette Paranymphe oc
 lockefugle / huor met mand inviteris ad Cal-
 vinismum,

TRIFOLIUM.

reene Ord / klare W-forfalskede Evangelij
Lærdom for I E S V Christi vor
Herris Skyld Amen.

Ioh. 18.

Hafver ieg talet ilde / da be-
vis det / at det er wræt / men
Haffuer ieg talet ræt / hui slaar
du mig?

Følget m

E Thi de haffue berøffuet oc ftaalet Christo
 den ære oc de fpaadomme / fom hannem i
 Pfalteren vedkomer oc tilegnes/oc lagd den nem
 til en anden vdyndelfe/ fom mand land fee oc læfe i
 Lawbwassers 6. 8. 16. 68. 69. 72. etc. Psalmer/
 befønderligen i den 2. oc 22. Psalme/oc paa fles
 re fieder/ fom Pfalteren er forfaltet / den Cal
 vinifte lærdom til beftryckelfe / huileket
 Almuen icke forftaar eller
 mercker.

Følger den gode
gamle / hellige oc Christelige
Apostoliske / Catholiske oc Luther Es-
vangeliſke Tro oc bekiendelse / som læsts oc
siungis i Guds Kircke oc Menighed / baade
hosſ Papiſterne oc Augsburg Confessi-
ons Evangeliske.

Det Apostoliske Symbolum, eller
Christelige Troe tiuder saaledis

Eg troer paa Gud Fader / Allsom-
mættig

in mæctighe / Himmels oc Jordens
 O Skabere.

De paa Jesum Christum / hans eens
 od baarne Søn vor H Erre / som er vnde
 af fangen aff den hellig Aand / Sed aff
 af Zomfru Maria / pijnt vnder Pontio
 af Pilato / Kaarstest / død oc begraffuet /
 on nederfoer til Hellsuede / opstod tredie
 og dag fra de døde / opfoer til Himmels /
 on sidder hos Gud Faders Allmæctigis
 od høyre Haand / deden hand skal igien
 af komme / at domme de Leffuendis oc de
 Dode.

Jeg troer oc paa den hellig Aand /
 men hellig Christelig Kircke / som er hel
 lige Menigheds Samfund / synder
 nes Forladelse / Legemens op
 standelse / oc det euige Liff /

A M E N.

Det

Det Niceniske Symbolum /
 huilcket vdi den Stad Nicea, vnder den
 Kæyser Constantino Magno er giort / aff
 fleere end 318 Bisper / imod de falske Kættes
 re / de Arrianer / som forneectede den H. Er
 ris Christi Guddommes
 lighed / etc.

Jeg troer paa en Gud / som er en
 Almægtig Fader / som er Himmes
 lens oc Jordens / oc alle siunlige oc wa
 siunlige Tings Skabere.

De paa'den eeniste H. Erre Iesum
 Christum / Guds eenbaarne Son /
 som er fød aff Faderen for alle tider /
 Gud aff Gud / Lius aff Lius / sand
 Gud aff sand Gud / som er fød oc
 stabt / som er i lige værelse met sin Fa
 der / ved huilken alting er stabt oc
 giort / huilken for oss Mennister skyld
 oc til vor salighed / er kommen ned aff
 Himmelen / oc er bleffuen Legemlig vnda
 fangenn

af fange aff den hellig Aand / oc fød aff iom
 fru Maria / oc er bleffuen et Menniske.
 Hand er kaarßfest for oss vnder Pontio
 Pilato / oc er pint oc begraffuē / oc er paa
 tredie Dag opstanden / effter Skrifften /
 oc er opfaren til Himmelen / sidder hosi
 Guds høyre Haand / oc skal komme i
 gien met Herlighed / at domme de Leff
 uendis oc de Døde / hues Rige haffuer
 ingen ende.

Oc paa den hellig Aand / den H. Er
 re som Leffuende gior / som vdgaar fra
 Faderen oc Sønnen / som tillige met
 Faderen oc Sønnen tilbedis oc ære
 fuldgioris / som haffuer talet ved Pro
 pheterne. Oc ieg troer en hellig Chris
 tielig Apostoliske Kircke: Jeg bekiender
 een eeniste Daab til mine Synders
 Forladelse / oc ieg forventer de Dødis
 opstandelse / oc it Liff i den tilkom
 mende tid / Amen.

Althas

Athanasij Symbolum / som
hand haffuer giort imod de
Arrianer.

Hvo der vil være salig / hannem er
for alting fornøden / at hand maa
haffue den rette Christelige Tro.

Hvo den samme Tro ick gantske oc
aldeelis holder / hand bliffuer / vden tuil/
euig fortabt.

Men dette er den rette Christelige
Tro / at wi ere een eeniste Gud i tre
Personer / oc de tre Personer i den eenis-
te Gud / oc ick beblander Personerne
iblant huer andre / oc en adskiller den
Guddommelig Bærelse.

Ehi Gud Fader er een Person / en
anden er Guds Son / oc en anden den
hellig Aand.

Men Fader oc Son oc hellig Aand/
ere een eeniste Gud / lig i herlighed / oc
lig i euig Majestet.

Lige

THEOLOGICUM.

Lige som Faderen er / saa er de Søn-
nen og den hellig Ånd.

Faderen er ikke skabt / Sønner er is-
ke skabt / den hellig Ånd er ikke skabt.

Faderen er uden Maal og Ende /
Sønner er og smaaadelig / den hellig
Ånd er og smaaadelig.

Faderen er evig / Sønner er evig /
den hellig Ånd er og evig.

Dog er de ikke tre evige / men een e-
uig.

Lige som der er ikke heller tre wstabs-
te / en heller tre smaaadelige / men der er
een wstabt / og een smaaadelig.

I lige maade er Faderen Allmægtig /
Sønner er Allmægtig / og den hellig
Ånd er Allmægtig.

Saa ere de dog ikke tre Allmægtige /
Men een Allmægtig.

Saa er de Faderen een Gud / og den
hellig Ånd er een Gud.

Saa ere de dog ikke tre Guder / Men der
er een Gud.

Saa

TRIFOLIUM.

Saa er oc Faderen en HErre/ Son-
nen er en HErre: Oc er dog icke tre
HErrer/ Men en HErre.

Ehrlige som wi maa effter den Chri-
stelige sandhed/ bekiende en huer aff Per-
sonerne / for sig at vare Gud oc HErre:
Saa kunde wi oc / effter den Christelig-
ge Troe/ icke bekiende tre Guder / eller
tre HErrer.

Faderen er aff ingen giort / en heller
stabt / en heller fød.

Sonnen er aff Faderen alleene/
huercken giort / en heller stabt / men
fød.

Den hellig Aand er aff Faderen oc
Sonnen / icke giort / en heller stabt / en
heller fød / men vdgangen.

Saa er der nu een Fader / oc icke tre
Fædre: Een Son / oc icke tre Son-
ner / Een hellig Aand / oc icke tre hellig
Aander.

Oc iblant disse tre Personer / er in-
gen

THEOLOGICUM.

og gen den første / oc ingen den sidste / ingen
og den største / oc ingen den ringeste.

Men alle tre Persouer met huer and
is dre / ere lige ewige oc lige store.

Saa skal derfor aldelis / som sagt er /
3 Tre Personer vdi den eeniste Guddom /
oc den eeniste Guddom i tre Personer
eris.

Huo der vil derfor vorder salig / hand
maa endelige saa troe oc bekiende om
og den hellige Trefoldighed.

Men det er oc fornøden til vor ewige
Salighed / at mand oc siadelig troer /
at Iesus Christus vor HErre / er
bleffuen et sand Menniske.

Saa er nu dette den rette Tro / at
vi troe oc bekiende / at vor HErre Ie-
sus Christus Guds Søn er baade Gud
oc Menniske.

En Gud er hand / fød aff Faderen
for Verden bleff skabt / oc et menniske

er

er hand fød / aff sin Moder i tiden.

Er en fuldkommen Gud / oc et fuld-
kommet Menniske / som hassuer en for-
nuftig Siel / oc Menniskelig Kiød.

Hand er sin Fader lig effter Guds
dommeligheden / Men hand er mindre
end Faderen / effter sin Manddom oc
Menniskelige Natur.

De enddog hand er Gud oc Menni-
ske / saa er hand dog icke tuende / Men
een Christus.

Een er hand / icke at den Guddoms-
melig Natur er forvandlet til kiød
eller Menniskelig Natur / Men at den
Guddommelige Natur / hassuer annam-
met til sig den Menniskelig Natur.

Ia een er hand / icke at de tuende Na-
turer ere til een foruandlede ; Men hand
er een eenig Person.

Thi liger viis som Siel oc Legem er et
Menniske ; Saa er oc Gud oc Menni-
ske een Christus. Som me

Som haffuer lid for vor salighed /
 oc er nedfaren til Hellsfuede / oc er paa
 tredie Dag opstanden fra de døde.

Er opfaren til Himmelen / oc sidder
 hoss Guds høyre Haand / hueden hand
 skal komme / at dømme de Leffuendis oc
 de Døde.

De til hans Tilkommelse / maag alle
 Mennister opstaa / met deris egne Le
 gemer / oc skulle giøre regenskab for des
 deris gierninger.

De de som haffue giort got / skulle
 gaa ind i det euige Liff : Men de som
 haffue giort ont i den euige Ild.

Dette er den rette Christelige Tro /
 ughuo det saumme icke fast oc siadelige
 troer / hand kand icke bliff
 ue Salig.

HELDU ADERUS.

Non mihi Calvininec Papæ dogma pro-
batur,
Sed sum discipulus magne LVTHERE
tius.

Iohan. XIX.

Det ieg haßfuer skreff-
uet / Det haßfuer ieg
skreffuet.

Her effter følger

Pawens Gauder / derhos Lu-
theri klatteborst / som er en Kort oc
Sandferdig Beretning / om den Troe oc Lærs-
dom / som holder Papister oc Lutheraner
fra huer andre / at de icke stem-
me offuer et.

Luc. 11.

Huo som icke er met mig / hand er mod mig
oc huo som icke sancter met mig / hand atspredet.

1. Thesalonicens 5.

Prøffuer alting / oc beholder det gode : Skyn
er alt det som haffuer en ond Skin,

I. **B**Åven med sine Jesuiter / rage
 oe Muncke / oc deres anhænge
 re foregiffue for det Første / Pawen i
 Rom at være Christi Vicarius oc
 Stadtholder paa Jorden / Som haff
 uer Himmerigis oc Sanct Peders no
 gel metfuldkommen maect oc myndighed
 til at løse oc binde / i Himmelen / paa
 Jorden / i Helffuede oc Skærsild.

I Himmelen haffuer hand maect til at Cano
 nicere, huilcke affdøde Helgen hannem lyfter;
 Paa Jorden fører hand det Aandelige oc Verds
 lige Sverd: I Helffuede oc Skærsild /
 haffuer hand Maect at vdfrie oc klargjøre met
 sine Afflaabreffue / huilcke hand vil oc hannem
 lyfter. Huorfaare Ludovicus Gumelius
 kalder hannem en Jordiske oc Siunlig Gud.
 Baldus en Raffnkundig Jurist / Priffuer hanz
 nem at være en Første offuer alle Førster /
 en Konning offuer alle Konning
 ger i Verden.

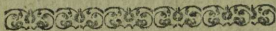
I. I. **B**theraner ere der imod vdi den
 Bemeening / at alle Evangeliste
 Prædicantere / oc Guds ords ordiner-
 de, retsindige Kircke-tienere vdi det hel-
 lige *Ministerio*, haffue fuldkommen
 mact aff Christo / saa oc Himmeris
 gis Nøgel til at forlade Synden /
 Matth. 16. Joh. 20. Huorfaare de i ke ville
 fiende / ansee eller annamme Pawen / at være
 Christi Vicarius eller Stadtholder paa Jorden;
 for to end ogsaa vel kalde hannem den Antichrist /
 huor om Daniel taler cap. 11. oc Paulus til
 Timoth. Epist. 1. cap. 3. Derfaare troe de
 huercken paa Pawens Buller eller Afflads-
 bressue / til deres Affløshning oc Synders for-
 gæftladelse / men de gjøre deres Schrifftemaal / oc
 tage Syndernes forladelse hiemme aff deres
 Schrifftefader oc Sielesørgere / oc lade saa
 Gud raade: Effterdi Christus siger i almindel-
 lighed til sine Discipler Joh. 20: Annammer
 i den Hellig Aand / huilcke i forlade Synderne /
 dem ere de forladne / oc huilcke i beholdne
 dem / dem ere de beholdne.

—[* *]—

† II. Luthes

II. **B**liuen / met sine Papister oc
 Jesuiter / lære / at mand skal
 paafalde de affdøde Helgen / at være
 Patroner, Advocater, Talsmand oc
 Neglere mellem Gud oc dennem / vdi
 den meening / at Gud for deres inter-
 cession oc forbøn skylde / forlader dennem
 deres Synder oc bliffuer dennem naad-
 dig oc Barmhertig / som Petrus Lomb.
 lib. 4. dist. 45. formelder. Beskue Conci-
 lium Trident. Sess. 9. Huor vdi oc befalis /
 at tiene oc forære de døde Helgens reliquier
 oc døde Been; som skulle haaffue nogen Guds
 Doms krafft haff dennem / til at giøre Helbred
 oc forlade Synden / De derfor ære de / Neye oc
 Doctre de hendøde helligen.

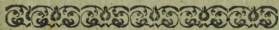
III. **D**i Passuedommenet suiller
 mand sine Bønner til adtskil-
 lige Helgen / besønderlig til Jomfrue
 Mariam: at hun vil være dem naadig /
 oc meddeele dennem baade det Aandes

† † **B** Vtherus med sine Augsburger
 II. **E**vangeliſte Bektendere / bevi
 ſe oc lære aff Guds Ord / mand alleene
 ſkal kalde paa Gud / ved ſin Eenbaars
 ne Son Chriſtum Jeſum / ſand Gud
 oc Mand / oc hannem alleene dyrcke
 oc ære. Diſtigefte vdi all nød oc gienvordigs
 hed oc ſaa vdi Døden / ſøge hielp / troſt oc bis
 ſtand hoſt hannem / ſom ſchreffuet ſtaar / Exod.
 20. Deut. 6. Pſal. 50. Matth. 4. & 11. Joh.
 14. Rom. 1. 3. 10. 1. Tim. 2. 1. Joh. 2.
 Act. 4. Eph. 3. Thi **JESVS** Chriſtus
 er vor Eenigſte Advocat oc Talsmand hoſt
 Gud / oc wi haſtve ingen anden behoff. De
 ere deſtigefte de hendøde Helgen icke anders
 ledis / end med en ærlig oc hæderlig begraffuel
 ſe / ſom wi haſtue Exempel, 2. Reg. 23.

III. **B** Vtheraner der imod paakal
 de icke nogen affdøde Helgen /
 men ſtille deris Bønner alleene til Gud /
 den hellige hoſtloffuede Trefoldighed /
 † Eff

A lige oc Legemlige gode? Ja endeligen begiere de / at hun vill annamme deres Siele / paa det sidste. oc føre dem til Himmerige / som vi ex Psalterio Divæ Virginis, Venetiis impresso, per johannem de Hallis, haffue at læse. De bruge deres Pater noster baand / ex opere operato, at bekomme Guds Venskab oc Salighed / med det lange Litania / Ave Maria, Salve Regina coeli, oc andre Affgudsdiste Bønner til Helgen pilleet / etc.

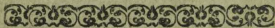
IV. **B** Apisterne henwise folcket til deres egne gierninger / at vandre Pillegriims gang / at begiffue sig i Glosier Orden / der sammestied at Casies oc plagis / horas at læse oc deslige menniskelig paafund / huor ved de kun de fortiene oc forhuerffue Himmerige. Bonaventur in Sentent. lib. 4. distinct. 15. Petrus Scotus in assertatione Cathol. de bonis operibus. Thi de beraabe dennem alle paa det

† Effter Guds befalning: Du skalt til-
bede Gud din HERR / oc tiene hannem
alleene. Deut. 6. Matth. 4. oc effter
Koning Davids Slit: huis Psalter er stilet til
Gud i Himmelen / om hielp oc bistand / vdi nø-
den / lifsvet oc Døden; I det hand alleene sætter
sit haab til Gud oc til hans Faderlige barmhjer-
tighed / oc befaler hannem omsier / sin Siel til
troer hænde; vdi den 31 Psalme siger David:
HERR / i dine hænder befaler ieg min Aand /
du hæffuer mig forløst / Du trofaste Gud. Det
samme gjorde oc Christus selff paa Kaarsens
gallie: Sanct Stephan gjorde oc det samme /
der hand sagde: O HERR Iesu anamme
min Aand / Act. 7. Joh. 16. Siger Chris-
tus. Dersom i bede Faderen om noget i mit
Naffn da skal hand giffue Eder det.

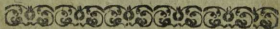
XLIV. **E**theranerne aff den hellige
 Skriffte der inod lære / at
 Jesus Christus haffuer betald oc fyl-
 lades giort for alle Verdens Synder /
 foruden voris fortienisse oc gode gier-
 ðinger

I Andet Capitel vdi Santi Jacobi Epistel / fordi
 der findis ingensted vdi den hellige Bibel / no-
 gen at være bleffuen Salig / foruden gode gier-
 ninger / vden Kjøffueren paa Kaarffet. Luc. 23.
 Men effterdi Christus selffuer saaledis døm-
 mer: De skulle icke alle som sige til mig H Er-
 re H Erre / indgaa i Himmerigis Rige / men
 de som gjøre min Faders villie i Himmelen.
 Det er / gjøre huad hand befaler i sin hellige Low-
 de Bud. Derfore vil Christus belønne gode
 gierninger paa Dommendag. Matth. 25. De
 dette er deris fundament huorfore de stole saa
 hart paa deris gode gierninger.

V. **W** Apistier prædicke oc lære /
 Iesu Christi legeme oc blod /
 at vddeelis oc være tilsiæde i Sacra-
 mentet *per transubstantiationem* , i saa
 E v I maa

† gierninger: Dog skal mand derhoff icke
 afflade at gisre gode gierninger / oc offue sig
 der vdi / som rette troens fructer oc kiendetegn/
 om wi ellers vilde kaldes Guds Børn / oc ræts
 te Christne: Men alligevel skal ingen formees
 ne sig / med sine gode gierninger / foruden Chris
 ti værdshyd oc fortieniste / at kunde bliffue
 Salig. Thi voris beste gode gierninger ere
 Wsuldskomne / Esaia 45. Rom. 4. Lutherus
 Tom. 5. German. jenenli fol. 298. Matth.
 7. Siger Christus: Paa deres fructer skulle
 i kiende dennem (Som ere Guds Børn /) et
 got tree bær god fruct etc. Troen oc gode gier
 ninger skulle sølgis ad / om alting skal ret til
 gaac / effterdi de som gisre ilde / skulle indgaa i
 den ewige Ild oc Helssuedis pine / Matth. 25.
 Dog huad ville wi sige? Naar mand icke længer
 leffue kand / da beklager sig fast mangel Mand/
 vil sig da til Gud giffue. Jeg frycter Sandelig
 at Guds Naade / som hand siedse spottelig
 hassuer forsmad / vil neppelig offuer hannem
 bliffue.

† V. Bitheranerne troe / prædicke.
 Doc lære / det hellige høiærdige
 † Altas

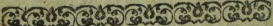
¶ maade / naar en Præst eller Sacrificu-
lus consecrerer Vinen oc Brødet paa
Altåret. At det da permuteris til Jhesu
Christi sande legeme oc Blod. Huor
paa de annamme Sacramentet at være Jhesu
Christi sande Legeme oc Blod / til deris Syn-
ders forladelse. Deris Messe - præster oc
Muncke crucifigere Christum paa nye vdi
Messen / gjøre der aff et Offer for de leffuendes
oc døde / ja oesaa dennem som ere in igne pur-
gatorio eller Skærs-Jld / der mee at forløse.
De recke oc Almuen / finita consecratione,
alleeniste Brødet: Men Kalken mee Vinen
dricke de selfue. Indslutte oc Sacramen-
tet vdi Konstrangen / oc bære det om / aff Al-
muen at tilbedis / mandato, non Christi,
sed Martini Pontificis, anno Christi 1419.
Mand fand her om læse Trident. Concil.
Sess. 3. cap. 3. Catechis. Rom. pag. 407.
Gerhard. Buszum de Sacrament. Francis-
cum Agricolam pag 119. Huo det
icke vil troe.

¶ VI. Pae

† † Altarens Sacramente / som er vor
 HERRIS Jesu Christi / sande Legeme
 oc Blod / vnder Brod oc Vijn / at vds
 deelis alle angerfulde Hjerter oc bodfer
 dige mennister / til Syndernis forlas
 delse / oc hans hellige Dods oc pinis is
 dhufommelse / *Matth. 26. Marc. 14.*
Luc. 22. Joh. 6. 1. Corinth. ii. effter Luthe-
ri Catechismi forklaring. De meddeele oc
 saaf vel Almuen / som Klerckeriet begge parter /
 Brødet oc Christi Legeme / Vinen oc Christi
 Blod / effter Christi vdræckelige befalning oc
 grundstiftelse: Tager dette hen / oc æder det :
 Item : dricke alle der aff etc. De lade
 dennem oc der met nøje / at Christus / det saas
 ledis hæffuer forordnet / oc ingensieds befalet
 det at skulle ombæris i Process, eller tilbedes /
 gonneget mindre / at den meenige Almue icke bør
 at annamme Kalcken met Vinen / saa vel som
 Klerckeriet / derfaare ansee de meere Christi end
 Pavens mandât oc befalning. *Elementa e-*
ntium sunt Panis & Vinum: Sed cum Pane &
Wino simul res alia præstantior, quæ est cor-
pus & sanguis Christi, non naturali, locali aut
quæpernaitico modo, sed cœlesti, divino in-
 t effabili

VI. Apistierne saaregiffue / at
 Mennisternes Stæle / naar
 de vdfare aff Legemet / kom
 me for det forsie / *ad ignem purgatori-*
um, det er / vdi Skærs-Ild (er en Bado
 siue i Helffvedis forborg) at skulle pur-
 geris oc reengioris. Huor vdaß de kunde
 forhielpis formedelt Pawens Affladz-bress
 ue / Vigilier / Siælemesser / Siælegaffuer /
 Allmiser / Pillegirms Reiser / etc. Huilket
 kostet i gamle dage / Jordez gods / pendinge /
 Guld oc grøne Skoffve / huor vdaß Munces
 ne ere bleffne veldige oc rige / oc endnu i Passa
 vedgummet meget respectæris, actis oc æris.

VII. Papistierne bruge deris wiede
 wand / som kallis *aqua lustralis*, til at
 bespren

o t t effabili & inperuestigabili modo in my-
stero dispensatur.

VI. **L**utheranerne vide aff ingen
Skars-ild / eller igne purga-
torio at siige / thi intet der om
finendis Strefsvet i den hellige Bibelske
Skrifte / haffuer oc ingen fundament i
Guds Ord. Men er en Hedenske Fantas
i siige oc Diet / huor met Christi vørdsthyld oc for-
mittieniste forættis / oc er icke en Drømmet oc paas
nufundet aff Hedningerne: Platone, Homero,
Virgilio, Ovidio oc Luciano. Thi naar
Siælen vdfar aff Legemet / da farer hun enten
til Himmerig eller Helssuede Joh. 3. 5. 1.
Thess. 4: I Helssuede er ingen forløshning /
som den rige mands Exempel nocksommelis
Luc. 16. vdiiser oc tilkiende gissuer. Sap. 3:
De Retfærdigis Siæle ere i Guds vold / oc in-
gen pine rører dennem meere.

VII. Lutheranerne vide aff ingen saas
t dan

¶ sprengte oc afftoe dennem aff deris
Synder. De haffue ocsaa wied Salt /
Dlie oc Brter. Saa dgsbe de ocsaa liuf / Klocker
met samme Bied-vand / som effter deris mees
ning / forjager Torden / Eiinet / Dieffuelen /
ja Fanden selff / Si credere fast est.

VIII. Pawen forbiuder Præsten oc
gandste Clerckeriet Eccestab oc at haff
ue huftruer oc ectequinder / aff den Aar
sage / at Præste-gield / Kircke-jord oc intrader
icke skulle bliffue distraheret oc forkommet /
Successoribus legitimè intrantibus, til skade
i fremtiden / item / at de kunde roeligen Stude
re, oc forrætte deris Embede. Thi Zantip
pa, Jesabel oc Biengerd ere farlige Creatures
at dragis met Catechis. Rom. pag. 552.
Concil. Trident. Sess. 8. Can. 8. & 9. Innocen
tius Papa circa annum Christi 405. Forbød
Clerckeriet / at haffue huftruer oc ectes
quinder Epistola 2. Innocentii.

os(††)os

¶ Papius

11 dan Phantasie / Thi Z E S B Chri
 12 fti Guds Sons Blod gior off reen aff
 13 alle vore Synder. 1. Joh. 1. item 1. Pet. 1.
 14 Verfaare lade de Pawen / met sine Jesuiter / ra
 15 mede Runcke oc Nonner beholde deres Wie
 16 wand / saa lenge dennem lyfter.

III. Luther Evangeliske prædican-
ere oc meenige Clerckerie / rette dennem
iffter Guds ord / Bud oc Befalning
 adph. 5. Hebræ. 13. 1. Corinth. 7. 1. Timoth.
 1. 1. Corinth. 9. Tit. 1. **Efterdi Gud siger:**
Det er icke got at Mennisket er een / Genes.
 3. 1. v. 1. v. 2. soli siger Salomon. Pellere dum
 in conspectu facili medicamine morbum, I pete
 in coniugium. **Thi det er Guds villie / eders**
villiggjorelse / at i skulle fly horeri / oc huer
inlant eder skal Vide at Beholde sit Kar / i
Helliggjorelse oc ære / Ikke i begertlig
attraa / som Hedninge / der icke vide
aff Gud / 1. Thessal. 4.

S

+ Lutherano

IX. Papisterne holde faste oc fastes
dage / paa besønderlige dage oc tider /
til at æde flest / fisk / smør / Ost / Eg etc.
Varietas delectat. Søndag / Tirsdag oc Tors-
dag ere deputerede oc forordnede til flest oc
Rigdomad etc. Mandag / Onsdag / Fredag
oc Løffuerdag kaldis fiske dage / fordi de æde
fisk / som er deris fornemste spise / paa samme
dage. De faste vnder tiden den gandske dag /
der met at spørge Legemet / oc tage sundheden i
act.

X. Papisterne lære oc befale at
mand skal troe oc annamme alt huad
den Catholiske Kircke for gaar anseer oc
befaler / huad heller det findes skreffuet i Bibels
belen / eller icke. Thi (si de) huorfaarom
icke? Findis dog ingensteds skreffuet i Bibelen
ten / at mand skal døbe de smaa w-myndige
Børn / sørend de komme til deres fornuftig
Aar oc Alder / oc er dog Guds villie oc bud / at de
skulle annammis. II. I den gandske Bibelen
findis ingensteds / at Christi Legeme oc Blod
skal

IX. Lutheranerne acte slet intet om
 Naadan Papisiste Faste / effter som de fors
 me den rette faste at være / at sly og slye Synd
 og Ondskab / og at leffue ærlig / Christelig og
 muetig i Verden : Gud giffue det maatte saa
 være / og mand icke vilde følge Sardanapali
 Bud og Regel :
 bibē de, bibe, lude, rerum præsentibus exple
 Deliciis animum, post mortem nulla vo
 (luptas,

X. Lutheranerne troe og annam
 omme aldeelis intet aff det / som ingen fun
 dament haffuer vdi Guds Ord /
 huad heller Pawen i Rom det haffuer paalage
 og befalet / eller Munkene det haffue drøme
 eller Dictet / men huad som Concordeer med
 Schrifteen det annamme de gierne / effterdi i
 Christelige Kircke er Columna verit
 atis, item, Custos & testis veræ interpreta
 tionis, Derfaare foracte de icke modvillig
 Orthodoxam antiqvitatem, som Avgustini
 in prologo lib. 3. de Trinitate, og til hend
 suffuer men. Sij * annam

I sub specie panis & Vini, skal vddeelis oc an-
 namis i Sacramentet dog brugis oc annam-
 mis det i saa maade. III. Huereken i det
 gamle eller nye Testamente findes vdrtyckeligen
 a. den hellige/vefignede guds Moder Maria/er
 bleffuen en reen Jomfrue / effter den tid at hun
 haffde fød Christum til Verden. Alligevel
 haffue alle Christne troet / oc troe endnu at
 Maria haffuer voeret / er bleffuen / oc er endnu
 ante partum, in partu & post partum, een
 Kynd oc reen Jomfrue. Huorfaare de haffue
 hørt det saaledis oc vdrtyckeligen i Sandheden
 fortælle / aff de hellige 12. Apostler / som
 bekiendis vdi voris Treis Artickler. III. II
 Guds Søn JESVS Christus haffuer
 selffuer ingen Evangelia skreffuet / icke heller
 befalet sine Evangelister oc Apostler noget at
 skriffue / men alleeniste at prædicke oc lære.
 Ergo : Skulle mand icke troe det de haffue
 skreffuet / som er den ævige Guds Sandhed.
 Sanct Andreas, Thomas, Bartholomæus
 Philippus, Matthias, met andre Apostler
 Christi Discipler fleere / haffue intet schreffuet
 huor aff mand veed at sige / men alleeniste
 ter Christi befalling / prædictet oc lærdet
 andeligen / dog haffue deres Tilhørere / an-
 namis

monamme oc efftersølge Avgustini raad ad Ca-
 sulaanum Epist. 56. In his rebus, de quibus
 dimihil certi statuit Scriptura divina, mos po-
 puli DEI vel instituta maiorum, pro lege
 tenenda sunt. Det er: I de siue i huilke
 den Hellige Schrifft intet viß hæffuer budet el-
 der forbudet / skal mand den Christelige Kirckis
 intampt de hellige Fædris Ordning oc institution
 efftersølge. Item: Una saluberrima regula te-
 nenda est, ut quæ non sunt contra fidem neq;
 contra bonos mores & habent aliquid ad ex-
 ortationem vitæ melioris, ubicunq; insti-
 tuti videmus, vel instituta cognoscimus,
 non solum non improbemus, sed e-
 usiam laudando & imitando sectemur.
 Det er: Mand skal efftersølge denne Eeniste
 Saliggjørende oc sunde Regel / wiß oc maade
 at huad som icke imodstræber den Christelige
 Troe / icke heller er imod gode oc tuctige Sæ-
 der / som ocsaa hæffuer nogen formaning til
 bedre Liffuis fremdragelse / huor som heldst
 men see at indstiftis / eller indstiftede at vø-
 rnemme / den skulle wi alleeniste icke
 omme / men end ocsaa met roes oc berømm-
 imi imitere oc efftersølge.

Saa siger ocsaa den hellige Cyprianus
 magis consuetudini veritas suffragatur, n

nammet oc troet deres Prædicken oc Lærdom /
for vden bress oc Segel. Huorsaare ? Thi det
vaar Christi besalning / at de skulle saa giøre
Matth. 28. VI. Det hellige Nye Testamen
te / er lang tid effter Christi Himmelfærd schreff
uet oc publiceret, oc beslutter Sanct Johan
nes sit Evangelium Cap. 20. Iesus giord
oc mange andre Tegn / som icke ere schreffne i
Denne Bog etc. Lege Epistolam Johannisin
cap. 2. & 3. Item 1. Corinth. 11. 2. Thes. 2. 2.
paa huilcke stæder findis megit got / som Apost
lerne haffue stiftet oc forordnet / effter Christi
Himmelfærd / huilcket (maa skee) dennem aff
Christo tilforne icke ydtryckeligen vaar besalet
VII. Qvæstio : Huo døbe Christi Apostler
Rand mand nogen sted læse der om i Schriff
ten ? Oer dog ingen tuiffel paa / at eff
ter som de skulle døbe andre / de io
selffuer maatte være døpte.

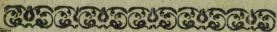

lid hil oportet firmitus teneri. Det er: Naar en
 Ordning oc sedwane er funderet paa Guds
 Ord oc Sandhed / skal mand intet visere troe
 end den.

DEVS enim est DEVS ordinis non con-
 (fusionis.

De For det første / huad Daaben er anlans
 gendis / døbe Lutheraner de smaa Børn / som
 Christus til sig kalder / at være metarffving til
 det ewige Liff saa vel som Papisterne.

De troe oesaa oc annamme (som tilforne er
 sagdt) Christi sande Legeme oc Blod sub specie
 panis & Vini; Det hellige Altars Sacramentis
 yddeelse. Troe oesaa at Maria haffuer været
 oc er en reen Jomfrue ante partum, in partu &
 post partum, effter voris Christelige trois
 liudelse. Troe oesaa ydermeere al den deet
 de hellige fire Evangelister oc Apostler haffue
 skreffuet oc effterladt / at være Guds æ
 Sandhed / huor ved de ville lessue oc
 De enddog icke findis noget som Sanct A
 as, Thomas, Bartholomæus, Philip
 Matthias &c. skreffuet haffue / saa i
 dog / at de haffue prædicket det hellige Ev
 lium / oc vejen til Salighed. De huad
 ue sticket oc forordnet / roet at være. En.

XI. Papister ville at Clerckeriet oc de som tiene Altaret / oc forrætte Guds tieniste / skulle nyde Kirckens Geislige gods oc præbender. Thi huad som aff gode Christne er gissuen til Guds Xere en gang skal ewindeligen bliffue der hos / oc icke forandris eller anvendis til nogen verdslig brug.

Gjøre saaledis skilsmis mellem det geislige oc verdslig Regimente / at det Geislige Regiment icke Reguleres med Vasspiudet / etc.

Jøre derfor fiore Klagemaal offuer dennem om der imod gjøre / Eigendes :

*is sacras ades pietas construxit avorum,
unc posteritas devastat more luporum;
is Domini quas fundavere parentes,
enituntur nati pietate carentes.*

at de ere døbte/ oc haffue døbt andre/ som Christus
 Iesus haffuer befalet dennem.

XI. Mod denne Punct oc Papi
 siiste saaregiffuelse/ vil ieg skriffue oc
 satte Lutheri protestation oc egne Ord/
 vdi hans forklaring offuer det 47. Ca
 pitel vdi Moisi Forste Bog / liudens
 vdes som effterfølger:

Dif ist ein trefflicher Text / den man sonder
 sich wol mercken soll. Den was jekt zur zeit
 wir Deutschen gedencken / oder was wir für
 Leüte sind / weiß ich zwar nicht. Das ist ia ges
 wiss / das im Natürlichen vnd Göttlichen Reche
 so also verordnet ist / das / die dem Altar diene
 vnuoch vom Altar leben sollen / wie Paulus
 in Corinth. 9. saget: Wißet ihr nicht / das
 wir opffern/essen vom Opffer / vnd die des A
 lters pflegen / geneisen des Altars. Also hat au
 ch Herr befohlen / das / die das Evangelium
 predigen / sollen sich vom Evangelio nehren.
 In diesem Ort ist im Text mit grossen flei
 ß geschrieben / vnd zum andern mahl wiederl

Das den Priestern in Egypten / ihr sonderlicher
bescheiden theil verordnet vnd benandt gewesen
sey / das sie ihr Feldt nicht haben verkauffen
durffen. Darumb sag ich / ist das ein sehr schö-
ner Text / aber wir folgen ihm nicht nach / vnd
lassen denselben in Deütschlandt nicht zu.

Wann nicht noch des Raubs auß Egypten
vberblieben were / so wir dem Papst geraubet
haben / so müsten wir woll alle hungers sterben /
den es ist keine Stadt oder Fürstenthum / die
ihre Priester nehren vnd vnterhalten / vnanges-
ehn die schwere arbeit / dazü der fleiß vnd trewe
Dienste / fromme Gottselige Psarhern vnd
Seelsorgern haben vnd vorrichten / vnd wo sie
soltten vnterhalten werden / von der zulage des
gemeinen volcks / so wurden sie warlich ärmlich
vnd kümmerlich leben müssen. Darumb sa-
ich noch / das wir genehret werden von dem
raube Egypten / so vnter dem Papstum ist
in worden / vnd wird doch dasselbige
n noch vbrig ist / von der Obrikeit auch
g gerissen. Die Psarhern vnd Schu-
rden beraubt / nicht anders / als wolten
s Hungers sterben lassen wird es also be-
so wird mans wol sehn.

Pharao der König in Egypten wird

am ma

am zukünftigen Jüngsten gerichte auffstehen /
 vnd wird die Fürsten vnd Obrigkeit in Deutsch-
 land verdammen / darumb / das er seine Preis-
 ster in Ehren gehalten vnd genehret / sich auch
 an ihren Gütern nicht vergrieffen hat / so er
 doch dieselbigen / vermüge des Contracts / so
 im Lande rechtmässig auffgerichtet war / hette
 mögen zu sich in seine Gewalt nehmen / sondern
 ergibt ihnen Freyheit / vnd verordnet inen das
 zu / ein benandt theil Getreyde vnd Speise / da-
 von sie ohn all ihren Schaden gelebet haben
 welchen wolt ihr mihr nu geben vnter allen Kö-
 nigen vnd Deutschen Fürsten der diesem Pha-
 rao gleich sey?

Gott wil haben das / der vnterrichtet wird
 mit dem wort / allerley Guts mittheilen so
 dem / den ihr vnterrichtet / Gal. 6. vnd Pa-
 lus setzt daselbst noch eins hinzu / vnd sagt
 ret euch nicht / Gott leß sich nicht sp-
 Deß gleichen sagt auch Christus zu sein
 posteln / Luc. 10. Wo ihr in ein Haus
 in demselbigen bleibet / esset vnd trinet
 sie haben / den ein Arbeiter ist seine
 werth. Was sollen wir aber thun?
 ben vnd hören vns nicht gern / vnd
 auch vnsern zuhörern gleich wolten Be-

vnd gele zugeben / so wil man vns doch nicht
gern weder hören noch leiden. Was man
vnserm Herrn Gott nicht gibt / das gebe man
dem Teuffel / wie man saget / Qvod non tol-
lit Christus, tollit Fiscus, wiltu dem Schüs-
ler nicht geben / so gib Bruder Zeit vnd
Scharhanssen / die es mit hauffen verschwenden
vnd nehmen / 10. 30. 50 Sold auff ein mahl
Daman Got zu Ehren / vnd zu vnser Seelen
Heyl vnd Seligkeit / einem armen Schuler
oder Deiner deß worts / nicht gern einen Gros-
schen geben will / da wirstu hernach einem Gottes-
losen Krigesknecht vnd dem Satan selbft
tausend Gulden geben müssen. Hæc ille
Hermet er Lutherus nock som-
meligen vnd syldt.

Foto 184416 T2